

GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

Seçim Sistemi Değişiklikleri ve Siyasi Parti İttifaklarının Siyasal Sisteme Etkileri: İtalya Örneği

Election System Changes and the Effects of Political Party Alliances on the Political System: The Case of Italy

Kaan AKMAN^{a*}

^aUzman Yardımcısı, Ankara Üniversitesi Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, Ankara / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0001-9239-7866

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 20 Nisan 2020

Kabul tarihi: 24 Eylül 2020

Anahtar Kelimeler:

Siyasal Sistem,
Seçim Sistemi,
Siyasi Partiler,
İttifak,
İtalya

ARTICLE INFO

Article History:

Received April 20, 2020

Accepted September 24, 2020

Keywords:

Political System,
ElectionSystem,
Political Parties,
Alliance,
Italy

ÖZ

Siyasal sistem; hükümet sistemi, seçim sistemi, siyasi parti sistemi gibi birçok alt sistemden oluşmaktadır. Siyasal sistemin istikrarlı bir yapıya sahip olması için bu alt sistemlerin birbirleriyle uyum halinde bulunması gerekmektedir. Siyasal sistemin temelini oluşturan hükümet sistemlerinin en önemli tamamlayıcısı siyasi partiler ve seçim sistemleridir. Siyasal sistemlerdeki değişimlerin birbirleriyle çatışması halinde siyasal sistemde tıkanıklıklar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bir hükümet sistemi değiştirildiğinde seçim ve siyasi parti kanunlarında da yeni sisteme uygun değişiklikler yapılmalıdır. Sistemin birbirini tamamlayıcı değişiklikleri içermemesi durumunda her alt sistem, mevcut sistemle çatışan yeni bir eylem biçimi geliştirmektedir. Siyasi partilerin gerçekleştirdiği seçim ittifakları bu eylemlerden biridir. Seçimler öncesinde siyasi partilerin ittifaklar kurmasında hükümet sisteminin ve seçim sisteminin yapısı etkili olmaktadır. Seçim sistemleri, ülkelerin hükümet yapılarının şekillenmesinde belirleyici rol oynamakta, siyasi partilerin seçim politikalarını doğrudan etkilemektedir. Makalede bu varsayımlardan hareketle İtalyan parti sisteminde son yıllarda ortaya çıkan siyasi istikrarsızlar seçim sisteminde yaşanan değişikliklerle açıklanmış, siyasi parti ittifaklarına dayalı siyasal yapının nedenleri seçim sistemleri ile bağlantı kurularak incelenmiştir.

ABSTRACT

The political system consists of many sub-systems such as government system, election system, political party system. In order for the political system to have a stable structure, these sub-systems must be in harmony with each other. The most important complement of government systems that form the basis of the political system are political parties and election systems. If changes in political systems clash with each other, blockages arise in the political system. For this reason, when a system of government is changed, elections and political party laws should also be changed in accordance with the new system. If the system does not contain complementary changes, each subsystem develops a new form of action that conflicts with the existing system. Before elections, the structure of the government system and the electoral system is effective in forming alliances of political parties. Electoral systems play a decisive role in shaping the government structures of countries and directly affect the electoral policies of political parties. Based on these assumptions, the article explained the political instability in the Italian party system in recent years with changes in the electoral system, and the reasons for the political structure based on political party alliances were examined by linking with electoral systems.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: kaanakman94@gmail.com

EXTENDED ABSTRACT

The political system consists of many sub-systems such as government system, election system, political party system. In order for the political system to have a stable structure, these sub-systems must be in harmony with each other. The disruption of this harmony is among the most important causes of the crises faced by political systems. There are some periodic changes regarding these sub-parts of the political system that regulate the basic principles in the constitutions of the countries. These changes sometimes occur as a result of social reconciliation and sometimes they are based on conflicts. Therefore, a political system must adopt socially as well as being legally in force.

The most important complement of government systems that form the basis of the political system are political parties and election systems. These two systems, where all the rules and practices of democracy are tried to be implemented, play a big role in the social and economic development of a country. Tensions between governments and different segments in society are among the main causes of regional instability in the world. The fact that political preferences did not allow the change of facts and events opposed by the society caused the systems to go through a process leading to civil war. Due to all these reasons, only a certain power in a country is sufficient to ensure stability. Approved by a common consensus by all segments of the society, the search for the election system is still ongoing. In addition to ensuring the stability of the administrations, the pursuit of balance in the survival of justice in representation brings constant changes in the political systems.

There are three governmental systems in the world, the generally accepted parliamentary, semi-presidential and presidential system. Political party systems in the country also vary according to the nature of the structure of these systems. For example, the condition of being elected with a vote of fifty percent in a country where the presidential system is implemented constitutes the driving force of the establishment of an alliance between the parties in the political system. Therefore, government systems do not only solve the problem of who will be in power but also the country's political party system.

When the government system is changed, changes in election and political party laws must be made in line with the new system. If the system does not contain complementary changes, each sub-system develops a new action that conflicts with the existing system. The most important arrangement of election systems in terms of political parties being represented or reaching power is election dams. In order to overcome the barrier of the dam and take part in the political structure that will occur after the election, the parties establish election alliances. Therefore, election systems directly affect the election policies of political parties. Both pre-election alliances and coalitions to take part in the government are the result of electoral systems in countries.

Based on these assumptions stated in the article, the effects of election systems and political party alliances on the political system will be discussed in the case of Italy. Italy has faced crises in its political system for many years. The election system reforms implemented did not ensure that these crises came to an end and the number of political parties in the system increased constantly. Crises in the political system caused the country to face economic problems.

The research question of this article, is to explain the reason for the crises of the political system in Italy. In the article, first of all the structure of Italy's constitutional system legislative, executive and judicial power will be examined. Then, major electoral system reforms in the Italian election system will be discussed and the impact of these reforms on the attitudes of political parties will be discussed. Finally, in the elections held in 2018 the political system of Italy will be analyzed.

The first of the results of the article is that while the constitutional structure and election systems reforms are being carried out in Italy, especially the executive body is tried to be prevented from being too strong. The search for social consensus was evident in the constitution and laws prepared after Mussolini. Although election thresholds are low, qualified majority are sought for parties to form a government. Consequently, the historical experience of Italy has been one of the main factors in shaping the current political environment as well as the coalition structure that comes from the nature of the parliamentary system.

The second result of the article is that the constitutional court is decisive in shaping the political system in Italy. This process, which was shaped by the policies of political actors in Italy, was constantly reorganized by the decisions of the constitutional court. Considering all these developments, the election of the article in Italy which is the main examination question.

Another result of the article is that the political system in Italy faces constant government crises and that the election system reforms are not successful in ending these crises. In this cycle, the political structure is fragmented the differences in management of the state over the land do not allow a holistic system and social problems such as immigrants and economic crises are other reasons. This situation made compromise between political actors necessary and caused the system to be mentioned with alliances and coalitions.

Parliamentary elections held on 8 March 2018 resulted in significant changes in the political outlook of Italy. After the election results in Italy, two situations were emphasized. The first of these is the serious vote decrease that appears in the center-left alliance and the second is the increase in the voting rates of the Five Star Movements and the Northern League in the center-right alliance. This situation affected the party structure in the system as a party that participated in the independent election against the alliance system was successful and also restored the balance of power within the alliances.

Giriş

Seçim sistemleri, çok partili demokrasilerde belirli bir süre için ülkede hükümeti hangi parti veya partilerin kuracağını, hangilerinin muhalefette kalacağını belirlemektir. Seçim sistemleri aynı zamanda bir ülkenin demokrasi seviyesinde de değişikliklere yol açmaktadır. Çünkü demokratik rejimlerde yönetim yetkisinin kaynağı seçimlerdir (Türk, 2006, s. 77). Fakat bir ülkede seçimlerin yapılması o ülkenin demokratik ilkelere uygun olarak yönetildiği anlamına gelmektedir. Seçimlerin, belirli aralıklarla tekrarlanması, katılımın anayasal güvence altında alınması ve yargı organlarının denetim ve gözetimi altında gerçekleşmesi gibi diğer koşullarında seçim sisteminin yapısında bulunması gerekmektedir.

Siyasal sistemin şekillenmesinde ana faktörlerden biri olan seçim sistemlerinin uygulamaları ülkeden ülkeye farklı göstermekle birlikte zaman içerisinde bu sistemlerin yapısında değişiklikler yapılmaktadır. Seçim sisteminde reform yapılmasına yönelik siyasi partilerin teklifleri çoğu zaman kendi temsilcileri ve iktidarlarını sürdürme kaygısı taşımaktadır. Bu nedenle de seçim sistemi reformları siyasi partilerin başlıca tartışma alanlarından biridir. Makalenin temel meselesi her ne kadar seçim kanunu değişikliklerini ortaya çıkaran sebepleri incelemek olmasa da değişikliklerin etkilerini anlayabilmek için seçim sistemi değişikliği sürecini çözümlenmek gerekmektedir.

Siyasi partilerinin kurmuş olduğu ittifaklar sadece seçim sisteminin yapısından kaynaklanmamaktadır. İttifaklara yol açan bir diğer değişken de hükümet sistemleridir. Başkanlık sistemi ve parlamenter sistemde siyasi parti ittifakları farklı nedenlere görülmektedir. Bu ittifaklar genellikle siyasi partilerin temsil edilme veya iktidara ulaşma noktasında seçimlerde belirlenen barajları geçme kaygısı ile oluşmaktadır. Nitekim seçim barajının yüksek olduğu ülkelerde siyasi partilerin seçimler öncesinde ittifaklar kurmaktadır.

Bu makalede, siyasi partilerin kurmuş olduğu ittifaklarda seçim sistemlerinin etkisi İtalya örneğinde incelenmiştir. Analiz birimi olarak İtalya'nın tercih edilme gerekçesi, İtalya'da seçim sistemi değişikliklerinin siyasal sisteme etkilerinin oldukça kapsamlı olmasıdır. İtalya'nın istikrarlı bir siyasal yapısının bulunmamasının temel nedeni seçim sisteminin özellikleridir. Makalede ilk olarak İtalya'nın yasama ve yürütme organlarının yapısına değinilmiş, daha sonra seçim sistemi reformlarının tarihsel gelişimine yer verilmiştir. Son olarak 8 Mart 2018 tarihinde gerçekleşen son seçim bağlamında seçim sistemlerinin siyasi parti ittifaklarının oluşmasına ve daha genel düzeyde siyasal sisteme etkileri ele alınmıştır.

İtalya'nın Anayasal Sistemi ve Siyasal Partilerin Yapısı

Bir ülkenin siyasal sistemini analiz edebilmek için incelenmesi gereken ilk kaynak ülkenin anayasasıdır. Nitekim anayasalar, bir ülkenin devlet ve hükümetin yapısı ile ilgili en temel düzenlemeleri içeren metinlerdir. Anayasalara aykırı olmamak ve anayasada belirtilen usul ve esaslara uygun olarak çıkarılan kanunlar ise siyasal sistemin yapısını şekillendiren diğer önemli düzenlemeleri oluşturmaktadır. Bu nedenle İtalya'nın siyasal sistemine yönelik yapılacak incelemede ilk olarak anayasada düzenlenen devletin yönetim organları ele alınmıştır.

İtalya, siyasi birliğini sağlama yolunda farklı zamanlarda uyguladığı yönetim sistemleri ile tarih boyunca istikrarlı bir siyasal yapıdan uzak kalmıştır. Nitekim krallıktan, faşizme ve nihayetinde cumhuriyete uzanan farklı siyasal rejimleri deneyimlemiştir. 1943 yılında Alman işgaline karşı gerçekleştirilen mücadele sonrası 1945 yılında bağımsızlığına kavuşmuştur. Bugün yürürlükte bulunan İtalya Anayasası da bu sürecinin ardından kurucu meclis tarafından 1 Ocak 1947'de kabul edilerek, yürürlüğe girmiştir (Türker, 1998, s. 484-486).

1947 tarihli İtalya Anayasası'nın "Cumhuriyet Düzeni" başlıklı ikinci kısmının birinci bölümünde yasamanın temel organı olan parlamentoya ilişkin ilkeler belirtilmiştir. İtalya'da parlamento, beş yıl için seçilen *Milletvekili Meclisi* ve *Cumhuriyet Senatosu*'ndan oluşmaktadır. Toplam altı yüz otuz üyeden oluşan Milletvekili Meclisi için oy kullanma yaşı yirmi beş olarak belirlenmiştir. Anayasada Milletvekili Meclisi'nin yanında Cumhuriyet Senatosu'na ilişkin de düzenlemeler bulunmaktadır. Bu kapsamda Cumhuriyet Senatosu'nun toplam üye sayısı üç yüz on beştir.¹ Eski cumhurbaşkanları Cumhuriyet Senatosu'nun doğal üyesi; cumhurbaşkanı güzel sanatlar, edebiyat gibi çeşitli alanlarda yüksek başarı gösteren beş vatandaş ömür boyu senatör olarak atayabilmektedir (İtalya Anayasası, 1947).

İtalya'da yürütme organı, yasama organına benzer şekilde cumhurbaşkanı ve hükümet olmak üzere iki parçalı bir yapıdadır. Anayasanın 83. ve 91. maddeleri arasında cumhurbaşkanına ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Yedi yıl için parlamentonun üçte iki çoğunluğuyla seçilen cumhurbaşkanı, devletin başı ve milli birliğin temsilcisidir. 50 yaşını dolduran her vatandaş cumhurbaşkanı seçilebilirken, cumhurbaşkanın en dikkat çekici yetkilerinden biri 88. maddede belirtilen parlamentoyu fesih yetkisidir. Nitekim cumhurbaşkanı, Milletvekili Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu'nu feshedebilmektedir. Cumhurbaşkanın dikkat çeken bir diğer yetkisi hükümetin hazırladığı kanun tasarılarının Milletvekili Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu'nu sunulmasına izin vermesidir (İtalya Anayasası, 1947).

Anayasası'nın ikinci bölümünde cumhuriyet hükümeti ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Bu kapsamda İtalya'da hükümet, başbakan ve bakanlardan meydana gelmektedir. Parlamenter sistemin en temel özelliklerinden biri hükümetin güvenoyu olarak göreve başlamasıdır. Bu özellik yürütme organının geniş koalisyon hükümetleri tarafından paylaşılmasına neden olmaktadır (Lijphart, 2014, s. 57). Hükümet sistemi parlamentarizm olan İtalya'da da hükümetlerin kuruluş sürecindeki temel sorunlardan biri partilerin güvenoyu almasıdır. Çünkü İtalya Anayasasına göre cumhurbaşkanı, başbakanı ve onun teklifiyle bakanları tayin etmektedir. Hükümeti kurmak isteyen parti veya partiler parlamentodan güvenoyu alamadığında cumhurbaşkanı, hükümeti oluşturan üyelerin istifalarını kabul etmektedir (Örs, 1953, s. 276).

Seçim sistemi reformlarında önemli bir etkiye sahip İtalya Anayasa Mahkemesi, cumhurbaşkanı, parlamento, adli ve idari yüksek mahkeme yargıçları tarafından seçilen on beş üyeden oluşmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin en önemli görevi kanunların anayasa uygunluğunu denetlemektir. Böylece Anayasa Mahkemesi tarafından bir kanunun anayasa aykırı olduğuna kararı verilmesi halinde kanun ertesi gün yürürlükten kalmaktadır. 1947 tarihli anayasada, Anayasa Mahkemesine verilmiş başka bir görev bulunmamaktadır (İtalya Anayasası, 1947).

İtalya'nın yasama, yürütme ve yargı organlarının temel görevleri ve işleyişini hakkında bilgi verildikten sonra makalenin temel sorunsalını oluşturan siyasi parti ittifaklarını anlayabilmek için İtalya'da siyasi partilerin gelişimine değinmek gerekmektedir. İtalya'da *Birinci Cumhuriyet* boyunca ideolojik olarak komünist ve anti-komünist blok arasında iki kutuplu bir siyasal yapının olması yeni siyasi alternatiflerin ortaya çıkmasını engellemiştir.

¹ Seçim sistemi reformlarının yayında İtalya'da parlamenter sayısının azaltılmasına yönelik değişiklik yapılmıştır. 2023'te yapılması planlanan seçimlerde uygulamaya geçecek olan bu değişiklik ile Milletvekilleri Meclisi'ndeki 630 milletvekili 400'e, Cumhuriyet Senatosu'ndaki 315 senatör de 200'e indirilmiştir. Parlamenter sayısının azaltılmasını öngören bu yasa, Beş Yıldız Hareketi ve Demokrat Parti'nin yanında muhalefet partilerinden de destek almıştır (haberturk.com, 2020).

Hristiyan Demokrat (Democrazia Cristiana, DC) ve Komünist Parti (Partito Comunista Italiano, PCI) bu dönemin iki önemli siyasi partisidir (Fabbrini, 2009, s. 31).

İtalya'da siyasi istikrarsızlık ve parçalanma, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra daha da artmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren kırk altı hükümetin kurulduğu İtalya'da, seçim sistemleri değişiklikleri sonrası aynı partiler ve liderler birbirini takip eden hükümetlerde görev almıştır. Bu süreç boyunca merkez sağ ve merkez sol koalisyonları uzun vadeli hükümet programları uygulayamamıştır (Calingaert, 2008, s. 105).

İtalya'da 1990'lara kadar Hristiyan Demokrat Parti ve İtalyan Komünist Parti arasında bölünmüş olan iki partili sistem, 1992'de İtalya'nın siyasi ve toplumsal yapısında önemli etkilere neden olan "Tangentopoli Sskandalı" sonrasında değişmeye başlamıştır. Yolsuzluk olayları sonrası gelen istifalar, 1993 yılında Silvio Berlusconi ve Kuzey Ligi'nin seçim rekabetine dâhil olması ve seçim sisteminde gerçekleşen reformlar İtalya'da siyasi sistemi yeniden şekillendirmiştir. Bu dönem sonrasında İtalya'da Birinci Cumhuriyet'in sona erip, İkinci Cumhuriyet'in başladığı kabul edilmektedir (aljazeera.com, 2013).

İkinci Cumhuriyet olarak adlandırılan 1993 sonrası dönemde, halkın siyasi partilere güveni ve seçimlere katılım oranı azalmıştır. Böylece yaşanan siyasi kriz yeni krizlerin kökenini oluşturmuştur. Partilerin belli çıkar gruplarını temsil etme eğilimleri sonucunda parlamentodaki partilerin sayısı hızla artmış, bu durum İtalya'da siyasi sistemin çok partili bir yapıya evrilmesine neden olmuştur (Arisoy, 2010, s. 4). Fakat gerçekleşen seçim sistemleri reformları, bir partinin hükümet kurabilmesi için yeterli çoğunluğa erişmesini zorlaştırdığı için partileri koalisyon kurmaya teşvik etmiştir. Nitekim İtalya'da 1996 ve 2006 seçimlerinde merkez sol koalisyon; 2001 ve 2008 seçimlerinde ise merkez sağ koalisyon etrafında siyasi tercihler şekillenmiştir. Böylece sistem çok partili olsa da iki kutuplu hale gelmiştir. Bu durum gerek seçim öncesi gerekse de seçim sonrası siyasi liderlerin rolünü daha da güçlendirmiştir (Fabbrini, 2009, s. 36).

İtalyan siyasi sisteminde I. Cumhuriyet döneminde özellikle tek bir partinin merkezde olduğu görülmekteyken; II. Cumhuriyet döneminde seçim yarışı merkez solun lider partisi olarak kendini konumlandıran Demokratik Parti (PD) ve merkez sağın önemli gücü Haydi İtalya (Forza Italia) öncülüğünde gerçekleşen ittifaklar arasında gerçekleşmiştir (Solak, 2017, s. 270). Bu durum 2009 yılında sistem karşıtı Beş Yıldız Hareketi'nin (M5S) ana muhalefet partisi olması ile birlikte değişmiştir. Böylece sistem, iki kutuplu ittifakların yarışından, seçimlere ittifaklarla ve bağımsız olarak katılan partilerin rekabetine dönüşmüştür (mfa, gov.tr, 2019). D'Alimonta, tüm bu gelişmelerin ardından İtalya'nın parti yapısının iki partili bir sistem haline gelmediğini fakat mevcut seçim sistemlerinin devam etmesi durumunda iki koalisyonlu bir sistem özelliğinin oluşacağını belirtmiştir. Bu nedenle ona göre İtalya'da parti sistemi parçalı bir bipolarizmdir (D'Alimonte, 2005, s. 26).

Günümüzde İtalya siyasetinde üç parti arasında seçim rekabeti yaşanmaktadır. Merkez solda İtalya Komünist Partisi'nin devamı olarak kabul edilen Demokratik Parti yer alırken; Kuzey Birliği ve Haydi İtalya merkez sağın önemli partileridir. Beş Yıldız Hareketi, bu partilerin seçim dönemlerinde ittifaklar aracılığı ile siyaseti yönlendirmesinin yanında son seçimlerinde oy oranlarını artırarak sistemin önemli aktörlerden biri haline gelmiştir (Miş ve Duran, 2018: 24).

İtalya'da anayasal yapı ve seçim sistemleri belirlenirken özellikle yürütmenin büyük bir güce sahip olması önlenmeye çalışılmıştır. Mussolini sonrası hazırlanan anayasa ve kanunlarda toplumsal uzlaşma arayışı belirgin olmuştur. Seçim barajları ve partilerin hükümet oluşturabilmesi için nitelikli çoğunluğa sahip olma özelliğini göstermesi şartı, güçlü ve otoriter bir iktidarların oluşmasını engellemeye yönelik bir önlemdir (Juliana, 2018). Bir kanun

tasarının onaylaması için gereken iki farklı yasama organının kabulü şartı da benzer şekilde yasama organını dengelemesine ilişkindir (Calingaert, 2008, s. 105).

İtalya'da siyasal sisteminin şekillenmesinde parlamenter sistemin doğasından gelen koalisyonlu yapının yanı sıra tarihsel deneyimine etkilidir. Netice itibarıyla İtalya'da siyasal sisteminin temel özellikleri, simetrik güçlere sahip iki meclisli bir parlamenter sistem, istikrarlı olmayan koalisyon hükümetleri, çok parçalı siyasi partiler sistemi ve iki büyük partinin etrafında toplanan ittifaklar yapısıdır (Solak, 2017, s. 270-271).

Seçim Sistemi Reformları

Seçim sistemi denildiğinde akla ilk olarak partilerin almış oldukları oy oranlarının milletvekilliklerine dönüştürülmesi gelmektedir (Lijpart, 2012, s.141; Gözler, 2013, s.315). Seçim sisteminin dar anlamdaki bu tanımı, bir meclis için seçimlerde oyların nasıl kullanıldığını ve bu oyların mecliste nasıl bir temsile dönüştürüleceğini kapsamaktadır (Gallagher ve Mitchell, 2005, s. 3). Seçim çevreleri, seçim süreci boyunca yapılan tüm işlemler, seçim sürecin yöneten ve denetleyen kurumlar ile ilgili esaslar ise geniş anlamda seçim sistemini oluşturmaktadır. Türk'e göre seçim sistemleri, doğrudan doğruya ülke yönetiminde ve yerel yönetimlerde halktan yetki almaya yönelik yarışın kurallardır (Türk, 2006, s. 77).

Seçim sistemi tartışmalarında genellikle dar anlamdaki seçim sistemi tanımı ele alınırken aynı zamanda sadece yasama organı üyelerinin belirlenmesine odaklanılmaktadır. Fakat Lijpart'ın da belirttiği gibi cumhurbaşkanlığı seçimleri de en az milletvekilliği seçimleri kadar önemlidir. Çünkü yürütme-yasama dengesi bu seçimlerinin sonuçlarına göre belirlenmektedir (Lijpart, 2012, s.146).

Seçim sistemlerinin hem ülkelerin demokrasi seviyelerini yükseltecek özelliklere sahip olması hem de istikrarlı bir yönetime yani siyasal sistemde tikanıklara yol açmayacak bir temsil sisteminin oluşmasına katkı sağlaması gerekmektedir. Seçim sistemlerinin bu özelliği iki ilke ile açıklanmaktadır. Bunlardan ilki, seçim sonucunda bir hükümetin ülkeyi istikrar içinde yönetme olanağını bulabileceği bir çoğunluğunun ortaya çıkmasına imkân veren yönetimde istikrar ilkesidir. Seçim sisteminin, seçime katılan parti veya bağımsız adayların aldıkları oy oranında parlamentoda temsil edilmelerine ilişkin ilke ise temsilde adalet olarak adlandırılmaktadır (Türk, 2006, s. 78).

Dünya üzerinde seçim sistemlerinin farklı uygulamaları bulunmaktadır. Genel kabul gören yaklaşıma göre seçim sistemleri çoğunluk sistemi ve nisbi temsil sistemi olarak ikiye ayrılmaktadır. Çoğunluk sistemi, tek-turlu basit (nisbi) çoğunluk, iki-turlu basit veya mutlak çoğunluk ve alternatif oy gibi alt tipleri ayrılmaktadır. Tek turlu basit çoğunluk sisteminde bir seçim çevresinde en çok oy alan aday, seçimi kazanmaktadır. İki-turlu çoğunluk sisteminde ise birinci turda geçerli oyların mutlak çoğunluğunu elde eden aday seçimi kazanmazsa ikinci tur yapılmakta ve bu turda en çok oy alan aday seçimi kazanmaktadır. Alternatif oylu sistemde, seçmenler adayları tercih sıralarına göre numaralandırmaktadırlar. En fazla sayıda seçmen tarafından desteklenen aday kazandığı ve diğer tüm seçmenlerin temsil edilemediği bu sistem çoğunlukçuluk felsefesinin bir yansımasıdır (Lijpart, 2012, s. 130).

Nisbi temsil sistemi, seçime katılan partilerin aldıkları oy oranlarıyla orantılı olarak temsil edilmelerini sağlamaktadır. Ancak, benimsenen seçim formülü türüne bağlı olarak bu oranlar değişmektedir. Nispi temsil sistemi uygulamaya dönük en yüksek ortalama ve en büyük bakiye/kota sistemleri gibi farklı alt tipleri bulunmaktadır (Özbudun, 200: 521-525). Nisbi temsil sisteminin en önemli özelliği hem çoğunlukları hem de azınlıkları temsil edebilecek ve herhangi bir tarafın aşırı temsil edilmesini önleyecek bir sonucu ortaya çıkarmasıdır (Lijpart, 2012, s.132).

Makalenin temel araştırma sorusu seçim sistemi uygulamalarını incelemek olmadığı için çeşitli formüllere dayanan ve farklı isimlerdeki seçim sistemi yapıları açıklanmamıştır. Fakat bu seçim sistemlerinin özelliklerinin makale açısından iki önemi bulunmaktadır. Bunlardan ilki yönetimde istikrar ve temsilde adalet ilkelerinden hangilerini önemseydiğine ilişkindir. Bu noktada nispi temsil sistemi istikrarsız hükümetlere yol açarken; çoğunluk sistemin temsil bakımından adaletsiz bir sonuç ortaya çıkartmaktadır (Gözler, 2013, s. 327). Seçim sistemlerinin siyasal sisteme etkilerindeki diğer önemli nokta ise bu sistemlerin siyasi parti sistemlerinde ortaya çıkardığı değişimlerdir. İlk defa Duverger tarafından sistematik biçimde formüle edilen kanuna göre, tek-turlu basit çoğunluk sistemi, iki partili bir sistemi; nisbi temsil sistemi ise çok partili bir sisteme yol açma eğilimindedir (Özbudun, 2000, s.525; Gözler, 2013, s. 327).Seçim sistemleri parti yapılarına etkilediği kadar ittifakların oluşmasına da neden olmaktadır. Örneğin çoğunluk seçim sistemleri orta büyüklükteki partilerin ittifaklar kurmalarını teşvik etmektedir. Fakat bu ittifaklar kalıcı olmamakta hükümette yer alabilme alternatiflerine göre değişmektedir (Lijpart, 2012, s.69, 143).

Seçim sistemleri bir ülkenin parti sisteminin şekillendirmekte, hükümet oluşumu sürecini etkilemektedir. Seçim sistemlerinin özelliklerine göre seçmenler seçim öncesinde bir koalisyon kurulabileceği tahmin edebilmektedir. Bu durumda seçmenler tercih ettikleri partilerin hükümete girip giremeyeceğini kestirme imkânına sahiptir. Seçim sistemlerinin siyasi partilerin tek başına iktidara gelmesini zorlaştırdığı durumlarda siyasi partiler, yasaların imkân vermesi halinde kendi adlarıyla bir ittifak içerisinde seçimlere katılabildiği gibi bir partinin çatısı altında birleşerek de ittifak kurabilmektedir. Partilerin seçim öncesi oluşturdukları ittifakların başarılı olması halinde hükümetin kurulması aşamasında ittifakı oluşturan partiler arasında koalisyon kurulabileceği gibi seçim sonrasında parlamentoda temsil edilme ile sınırlı bir işbirliği de yapabilirler. Seçim sisteminin bir diğer etkisi siyasi partilerin aday belirleme süreçleri üzerindedir. Partiler arasında oy geçişkenliğinin bulunması, sosyal ve kültürel olarak benzer seçmen tabanına sahip olunması gibi avantajlar, partilerin ittifak kurmasını kolaylaştırabilmektedir. Bu nedenle partiler aday listelerini belirlerken ittifak ve koalisyon dinamiklerini göz önüne almaktadır (Gallagher ve Mitchell, 2005, s. 21). Özellikle seçim sonrasında bir koalisyonun ortaya çıkması öngörüsü aday belirleme süreçlerini parti içi dinamikler dışında başka değişkenleri göz önüne almaya itmektedir.

Seçim sistemlerinin hükümetlerin kurulma sürecini, parti yapılarını, aday belirleme aşamalarını şekillendiren önemli bir faktör olması seçim sistemlerinin hazırlanması kadar bu sistemlerde reformlar yapılmasını da gündeme getirmektedir. Renwick, seçim sistemlerinin siyasal sistemdeki etkisinden hareketle seçim reformlarının son yirmi yılda siyaset ve siyaset biliminin gündemindeki temel başlıklar olduğu belirtmiştir. Renwick, bu reformların genellikle demokrasiye geçiş sürecinde olan ülkelerde sıklıkla yapıldığını belirtmekle birlikte Yeni Zelanda, İtalya ve Japonya gibi yerleşik demokrasilerde de seçim sistemi reformlarının gerçekleştiğini vurgulamaktadır (Renwick, 2011, s.3).

Renwick, Avrupa ülkelerindeki seçim sistemlerinin kademeli bir kişiselleştirme sürecinden geçtiğini, bu durumda geleneksel parti siyasetinden gittikçe uzaklaşılmasına ve daha kişiselleştirilmiş siyasi söylem ve temsil biçimlerine olan istekleri artırdığı belirtmektedir (Renwick, 2011, s. 28). Seçim sistemi reformlarının bu özelliği siyasi aktörler arasında partilerin konumunu etkisiz hale getirirken, güçlü ve karizmatik liderlerin seçim yarışında ön plana çıkarılmasına yol açmaktadır.

Seçim sistemleri reformlarının böylesine geniş bir etki alanının bulunması bu reformların yapılma sürecindeki gelişmeleri önemli kılmaktadır. Örneğin iktidardaki bir partinin seçim sistemi reform teklifinin yasallaşması, muhalefete güçlü bir temsil imkânı veren yasama organının olduğu hükümet sistemlerinde daha zordur. Fakat yasama ve yürütme

organında aynı partinin çoğunluğa sahip olması durumunda bu reformların yapılmasındaki engeller görece daha azdır. Katz, çalışmasında “*Bir ülkede seçim sistemi reformu neden yapılır?*” sorusuna yanıt verebilmek için farklı ülkelerin tarihsel örneklerini incelemiştir (Katz, 2005, s, 61) Katz’a göre seçim reformlarının altı amacı olabilir. Bunlar:

1. Mevcut seçim sistemi içerisinde iktidara gelen partinin, bu sistem ile tekrar bir seçime girmesi halinde iktidarını kaybedeceği kaygısı, yeni bir seçim sistemi arayışını ortaya çıkarabilmektedir.

2. İktidardaki siyasi partinin güçlü bir iktidar yapısına sahip olmamasının yanında seçmenlerin reform talepleri de seçim sistemlerinde değişikliklere yol açabilmektedir. Örneğin İtalya’da yolsuzluk olayları sonrası halkın siyasal katılımın olumsuz etkilenmesi bir seçim sistemi reformunu zorunlu hale getirmiştir. İktidardaki parti veya partiler bu değişiklikleri yaparak toplumda yükselen eleştirileri gidermek isteyebilir.

3. Tek partinin iktidarda olduğu yapıların yanından koalisyon dönemlerinde de seçim reformları yapılmaktadır. Bu durumun temel sebebi koalisyonun üyelerinin ortak çıkarlarıdır. Koalisyonu oluşturan siyasi partiler, gelecek seçimlerdeki oy oranlarına ilişkin tahminlere göre reformları destekleyebilmektedir. Bu noktada koalisyondaki partilerden biri başbakan olmayı hedefleyebilirken, bir diğeri temsil oranını yükseltip koalisyon oluşması halinde daha fazla bakanlık almayı tercih edebilmektedir.

4. Seçim sistemlerindeki reformlar her zaman bir zorunluluk ile ortaya çıkmamaktadır. İktidardaki siyasi partiler yeni sistemde de mevcut güçlerini sürdüreceklerine yönelik iyimser bir yaklaşımda reform taleplerine gönüllü olarak karşılık vermektedir.

5. Seçim sistemi reformları iktidar ve muhalefet partilerinin uzlaşması ile de yapılabilir. Seçim reformlarına karşı hükümet, mevcut sosyal, yönetsel ve ekonomik sorunlara karşı muhalefetten destek almak amacıyla reform için bir uzlaşısı arayışında olabilmektedir.

6. Seçim sistemi reformlarında, iktidar ve muhalefetin karşılıklı çıkarları reformların hızlı bir şekilde hayata geçirilmesini sağlayabilir. Bu noktada reformunun taraftarları ve muhalifleri, karşılıklı olarak bu reformlardan sağlayacakları menfaatlerini takas edebilmektedir (Katz, 2005, s, 63-69).

Seçim sistemi reformları bu amaçlarla gerçekleştirilmesi durumunda her zaman istenilen sonuç alınamamaktadır. İktidar veya muhalefet partilerinin yeni seçim sistemin yanlış hesaplamalar yapması, partilerinin siyasal yaşamında önemli tehditler ile karşı karşıya bırakabilmektedir. Seçim sistemi reformlarının demokratik değerlerin geliştirilmesi amacıyla uzak olan tüm bu girişimler ülkelerin siyasal sistemlerinde krizlere yol açmaktadır (Katz, 2005, s. 70).

Makalenin konusu oluşturan İtalya’nın seçim sistemi reformlarının yapılması sürecinde Katz’ın sıraladığı nedenler arasında özellikle iki amaç ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki 1990 sonrası yaşadığı sosyal ve ekonomik sorunlar vatandaşların daha istikrarlı bir iktidar yapısını oluşturmaya yönelik taleplerinin etkisidir. Bir diğeri ise iktidardaki partilerinin konumlarını devam ettirmek amacıyla reformları herhangi bir talep olmaksızın gündeme getirmeleridir. İtalya’da son seçim sistemi reformu olan Rosatellum Bis’in kanunlaşması sürecinde iktidar ve muhalefet arasında önemli tartışmalar yaşanmıştır. Hükümet tarafından istikrarı sağlayacak bir sistem olduğu öne sürülen bu kanun, Demokrat Parti, İtalya İleri ve Kuzey Ligi tarafından desteklenmiş, Beş Yıldız Hareketi ise şiddetle karşı çıkmıştır (Bilotta, 2017).

İtalya’da Seçim Sistemi Değişiklikleri ve Siyasi Parti İttifakları

İtalya siyasetinde son yirmi yıldaki tartışmaların merkezinde seçim sistemi reformları gelmektedir. Calingaert'e göre İtalya'nın politik istikrarsızlığın temel sebebi seçim sistemi ile ilgilidir. Fusara da benzer şekilde İtalya'da İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra siyasi kurumları etkileyen ve krize yolan açan gelişmelerin başında seçim sistemi reformlarının geldiği belirtmektedir (Fusara, 2009, s. 49).

İtalya Anayasası'nda seçim sistemlerine yönelik en önemli sınırlardan biri hızlandırılmış yasa çıkarma usulünün seçim kanunu değişikliklerinde uygulanamayacağı düzenlenmesidir (Bilgin, 2011, s. 14). Bu nedenle İtalya'da seçim sistemi değişiklikleri iki yapılı meclislerde bir uzlaşma zorunlu kılmaktadır. İtalya'da 1993'e kadar Milletvekili Meclisi'nde nispi temsil sistemi, Cumhuriyet Senato'su seçimlerinde ise D' Hondt sistemi uygulanmıştır. 1948 yılından itibaren seçimlerde uygulanan nispi temsil sisteminden karma seçim istemine geçiş ise 1993 yılında gerçekleşen referandum ile olmuştur. Bu sistemin karma sistem olarak tanımlanmasının nedeni Cumhuriyet Senatosu'ndaki sandalye sayısının % 75'inin dar bölge çoğunluk sistemine göre kalan % 25'inin ise nispi temsil sistemine göre seçilmesidir. Referandumda yapılan bu değişiklik sadece Cumhuriyet Senatosu seçimlerine ilişkin esasları içermektedir. Milletvekili Meclisi ise yaptığı kanun değişikliği ile seçime ilişkin yeni düzenlemeler yapmıştır. Böylece parlamentonun iki kanadı arasındaki seçimlerde farklılıklar oluşmuştur. Cumhuriyet Senatosu üyeliği belirlenirken ülke 20 seçim bölgesine ayrılmış, bu seçim çevrelerinde tek aday için oy kullanan seçmenler tarafından en çok oyu alan adayın seçimi kazanması öngörülmüştür. Cumhuriyet Senatosu'nun %75'i basit çoğunluk ile seçilmekte iken geriye kalan % 25'lik kısmı oyların bölgesel düzeyde D'Hondt usulüne göre dağıtılmasıyla belirlenmiştir (Arıkan ve Altunsu, 2018, s. 618-619).

Mattarellum olarak adlandırılan bu reform ile birlikte parçalı parti yapısının ortadan kaldırılması amaçlanmış fakat 1994 seçimlerinde partiler iki kutuplu bir yapıya doğru eğilim gösterdiği için sağ ve sol koalisyonlar çerçevesinde seçimlere katılmıştır. Böylece ittifak ve koalisyonların İtalya'da sisteme hâkim olması süreci başlamıştır. Sistemdeki küçük partiler ise güçlerini tamamen yitirmemiş, büyük partiler içerisinde yapılarını devam ettirmeye çalışmıştır. 1994, 1996 ve 2001 seçimlerinde uygulanan dar bölge çoğunluk sistemi nedeniyle adaylar ittifak kurarak, kazanma potansiyeli olan adaylar etrafında birleşmiştir (Solak, 2017, s.265). Bu seçim sisteme yönelik temelde iki eleştiri bulunmaktadır. Birincisi sistemde parti sayısını artırarak ittifakları teşvik etmesi, ikincisi güçsüz ve kısa vadeli koalisyonlar üretmesidir (D' Alimonte, 2005, s. 273).

İtalya'da 1993 reformu sonrası seçim sonrası koalisyonlar yerine seçim öncesi ittifaklar daha önemli hale gelmiştir (Fusara, 2009, s, 55). 1993'te gerçekleştirilen seçim sistemi reformunun iki önemli sonucu olmuştur. Bunlardan ilki merkez sağ ve sol partilerinin kurduğu seçim ittifakları ve bu ittifakların seçimler sonucunda koalisyonlar oluşturması nedeniyle sistemin iki kutuplu hale gelmesidir. Seçim sistemi reformunun ikinci özelliği ise küçük partilerin sistem içerisindeki öneminin artmasıdır. İttifakların seçimlerden başarı ile çıkması ve hükümet kurabilmesi için her kesimin oyuna ihtiyaç duyması meclisteki temsil oranının önemini artırmış, küçük partiler stratejik bir konuma konumuna gelmesine neden olmuştur (Miş ve Duran, 2018, s. 24).

İtalya'da ikinci seçim reformu 2005 yılında gerçekleştirilmiştir. 2001 yılında iktidara gelen merkez sağ koalisyonu seçimlerde yaşayacağı muhtemel oy kabının önüne geçmek için seçim sistemi değişikliği teklifi hazırlamış ve bu değişikliğin kanunlaşmasının ardından, yeni sistem 2006 seçimlerinde uygulanmıştır. *Porcellum* olarak adlandırılan bu sistem ile dar bölge üye seçimi kaldırılmış, liste usulüne geçilmiştir. Ayrıca yeni sistem, ittifak dışında ve ittifak içerisinde seçimlere katılan partiler için farklı barajlar öngörmüştür. Nitekim bir parti eğer ittifak dışında seçime katılıyorsa Milletvekili Meclisi için yüzde 4, Cumhuriyet Senatosu için

yüzde 8 barajını; ittifak içerisinde seçime katılıyorsa Milletvekili Meclisi için yüzde 2, Cumhuriyet Senatosu için yüzde 3 oy alması gerekmektedir(Miş ve Duran, 2018, s. 24).

2005 seçim sistemi reformunun farklı barajlar yanı sıra getirdiği en önemli yenilik seçimlerde çoğunluğu elde eden partilerin ek milletvekili kazanmasıdır. Oyların nispi temsil çerçevesinde dağıtılmasının ardından en fazla oyu alan ittifak veya bağımsız parti eğer en az 340 sandalye kazanamamışsa, en fazla oy alan koalisyona veya partiye 340 üyenin doğrudan verilmektedir. Daha sonra kalan sandalyeler nispi temsil sistemine göre dağıtılmaktadır. Seçimden birinci çıkan ittifak veya partinin parlamentodaki sandalyelerin yüzde 55'ini elde etme imkânına sahip olması, partilerin arasında ittifaklar kurmasını teşvik etmiştir. Nitekim 2005'teki değişiklikten sonra partiler tüm seçmenlerin oylarını alabilmek için birçok küçük parti ile işbirliği yapmış ve bunun sonucunda koalisyona bir hükümet sistemi oluşmuştur (Solak, 2017,s. 266).

2015 yılında Renzi döneminde gerçekleşen üçüncü seçim sistemi reformu ise *Italicum* olarak bilinmektedir. Bu reformun temel amacı, bir önceki seçim sistemlerinin ortaya çıkardığı koalisyona dönemlerine son vermektir. Düzenlemeye göre oyların en az % 40'ını alan parti, çoğunluk ödülü alacak ve milletvekilleri meclisinde sandalyelerin % 54'ünü kazanacaktır. Böylece en az %40 oy ile birinci olan parti 630 sandalyenin 340'ını elde edecektir. Ancak, hiçbir partinin oyların % 40'ını kazanamaması durumunda en çok oyu alan iki parti arasında yeni bir seçim yapılacaktır (Chiaromonte ve D'Alimonte: 2018, s. 9).

İtalya'da Anayasa Mahkemesi'nin seçim sistemi reformlarına müdahale etmesi *Italicum* değişikliği sonrasında gerçekleşmiştir. Anayasa Mahkemesi, hiçbir siyasi partinin % 40'a erişememesi durumunda en çok oy alan iki parti arasında ikinci tur seçime gidilmesi hakkındaki düzenlemeyi anayasaya aykırı bularak iptal etmiştir (Çolak, 2018). Sonuç olarak 2015 reformu önceki sistemlerden çok da farklı bir sonuç ortaya çıkarmamıştır.

İtalya'da gerçekleştirilen son seçim sistemi reformu Rosatellum adını taşımaktadır. 2017'de İtalya Parlamentosu'nda kabul edilen yasanın, Demokrat Parti meclis grubu başkanı Ettore Rosato'dan tarafından savunulması nedeniyle yasaya Rosatellum adı verilmektedir. Bu yasa mecliste önemli tartışmalara neden olurken, yasaya karşı en sert muhalefeti Beş Yıldızlı Hareket'i gerçekleştirmiştir. Bu muhalefetin nedeni ise yasanın özellikle kendi partilerinin yükselişini durdurması nedeniyle hazırlandığı söylenmektedir. Seçim reformunun önemli özelliklerinden biri de seçim barajının %3'e düşürülmesi ve parlamentoda kadın-erkek dengesinin sağlanmasıdır. (Chiaromonte ve D'Alimonte 2018 s, 8). Rosatellum sisteminde önceki yasalarda olduğu gibi seçimlerden birinci olarak çıkan partiye ek temsilci verilmemesi, bir partinin tek başına iktidara gelmesini zorlaştırdığı için koalisyona ve ittifaklı yapıyı değiştirmeyi başaramamıştır (dunya.com, 2017). Rosatellum hükümet istikrarını garanti edebilecek bir seçim yasası olarak sunulsa da durum öyle olmamıştır. İtalya böylece uzun yıllardır devam eden koalisyona destekli, zayıf teknokrat hükümetler ile karşı karşıya kalmıştır (Bilotta, 2017).

Netice itibariyle 1993 yılından itibaren İtalya'da seçim sistemlerinde dört temel reform yapılmıştır. Bu reformlar sonrası İkinci Cumhuriyet ittifak ve koalisyona ile anılmaya başlamıştır. Merkez sağ veya merkez sol arasında değişen koalisyona hükümetlerinde yer alabilmeyi hedefleyen birçok küçük parti bu dönemde kurulmuştur. Böylece partilerin bölünmesi ve yeni hareketlerin partileşmesi süreci hızlanmıştır (Eren, 2019, s. 9).

Seçim sistemi reformlarının siyasi partilerde yarattığı bu etkinin yanında ülkenin genel siyasal durumu da bu reformlardan önemli ölçüde etkilenmiştir. Nitekim bu reformlar İtalya'da sürekli seçimleri ile istikrarsız hükümetleri ortaya çıkarmıştır. Hükümetlerin ömrü 1948- 1994 yılları arasında ortalama 322, 1994-2006 yılları arasında 523, 2006-2014 yılları arasında ise

729 güne yükselmiştir. Dolayısıyla hiçbir hükümet bir yasama yılının tamamında iktidarda kalamamıştır (Miş ve Duran, 2018, s. 24).

Siyasi partilerin aralarında ittifak kurmasının en temel nedeni şüphesiz partilerin temsil edilme ve nihayetinde ise iktidara ulaşma hedeflerini gerçekleştirmektir. Parlamenter sistemde özellikle hükümetin parlamentodan güvenoyu alması zorunluluğu tek parti iktidarının oluşmasını görece daha güç hale getirmektedir. Bu sistemde yürütme yetkisine sahip olmak isteyen siyasi partiler, seçim öncesinde ittifak kurabildiği gibi geniş koalisyon yapılarına da gerek duymaktadır. Dolayısıyla ittifak arayışı partiler için siyasetin temeli haline gelmektedir (Miş ve Duran, 2018, s.22). İtalya’da da siyasi parti sisteminde merkez-sağ ve merkez-sol koalisyonlar belirgindir. Bu koalisyonların iç yapılarının zayıf olmasından dolayı dağılma potansiyeli yüksektir.

İkinci Dünya Savaşı’ndan SSCB’nin dağılışıma kadar merkez sağda Hristiyan Demokrat ve merkez solda İtalya Komünist Partisi’nin bulunduğu İtalya’da bu sistem değişikliğe uğramış, sağ ve sol eksenlerde birçok küçük parti ortaya çıkmıştır. Bunun yanında “Temiz Eller Operasyonu” sistemdeki tüm partilere olan güveni azaltmış, dar bölge seçim sisteminde de etkisiyle birlikte adaylar bu güvensizliği aşmak için seçim öncesi ittifaklar kurmuştur (Miş ve Duran, 2018, s. 23).

1990 yılların ortalarından bu yana İtalyan siyasetinde dönüşümlü olarak iktidarı elinde tutan iki geniş koalisyon hâkimdir. *Özgürlükler Evi* olarak adlandırılan merkez sağ koalisyonu, Haydi İtalya tarafından temsil edilmiştir. Koalisyonunun üyeleri devletin güçlü bir rolün savunucusu olan Ulusal İttifak; kuzey İtalya’da merkezlenmiş, yabancı düşmanlığı güden Kuzey Ligi ve Hristiyan ve Merkez Demokratlar Birliği’dir. 1994 seçimlerinde Kuzey Ligi ile Silvio Berlusconi liderliğindeki Haydi İtalya’nın kurduğu ittifak bu kapsamda ele alınabilir. Kurulan ittifak, 2001 seçimlerinde de genişleyerek devam etmiş, *Özgürlükler Evi* adıyla merkez sağ eğilimli bir koalisyon oluşturmuştur. 2001 seçimlerinden başarıyla çıkan koalisyon, Berlusconi önderliğinde 2006 yılına kadar iktidarda kalmış, bu koalisyon İkinci Cumhuriyet döneminin en uzun hükümeti olmuştur (Arısoy, 2010,s. 5-10).

Merkez sağ koalisyonun karşısında Nisan 2006’dan Ocak 2008’e kadar iktidarı elinde bulunduran *Birlik* koalisyonu bulunmaktadır. Bu koalisyonda Komünistler, Yeşiller, Sol Demokratlar ve küçük partiler yer almaktadır. Bu koalisyon merkez sağa göre daha geniş bir kesimi kapsarken, merkez sağ gibi güçlü bir liderlik ön planda değildir (Calingaert, 2008, s. 107). 2013 seçimlerinde ise merkez solda Demokratik Parti öncülüğünde, Sol-Ekoloji ve Özgürlük, Güney Tirol Halk Partisi ve İtalyan Sosyalist Partisi *İtalya Birlikte İyi* sloganıyla ittifak kurmuştur (Başçıl, 2019).

İtalya’da 4 Mart 2018 Seçimleri

İtalya’da 2016 yılında Matteo Renzi’nin istifa etmesi ile birlikte bir kez daha hükümet krizi yaşanmıştır. Hükümetin kurulamamasının ardından Cumhurbaşkanı Sergio Mattarella’nın görevlendirmesiyle Dış işleri bakanı Paolo Gentiloni başbakan olmuştur. Askıda hükümet olarak nitelendirilen bu dönem, Mattarella’nın parlamentoyu fesih etmesiyle sona ermiştir. Böylece İtalya’da erken seçimlere giden süreç başlamış ve ülkede 4 Mart 2018 seçimlerinin gerçekleştirilmesine karar verilmiştir (Koçak, 2018).

İtalya’da 2018 seçimleri birçok sorunun gölgesinde yapılmıştır. Bu sorunlardan ilki özellikle Afrika’dan gelen göçmenlerdir. Bir diğer sorun ise 2013 yılına kadar yüzde 9 küçülen İtalya ekonomisinin uzun yıllardır istikrarlı olmayan hükümet yapısında giderek kötüleşmesidir. Çift haneli işsizlik oranlarının artması, bankacılık sisteminin yaşadığı kredi sorunlarının nedeni ortak para birimini ve AB’nin bütçe kurallarını olarak görülmektedir.

Dolayısıyla İtalya’da 2018 seçimlerinin belirleyici gündemi mali kriz ve göçmen meselesi olmuştur. Sağ koalisyonun öne çıkan partilerinden biri olan Kuzey Ligi lideri Salvi’ni hem göçmen karşıtı hem de avro bölgesinden çıkmaya yönelik söylemler ile seçim sürecini yönetmiştir. Sağ ve sol partiler arasındaki bu rekabet, herhangi bir ittifaka dâhil olmadan seçimlere katılan Beş Yıldız Hareketi’nin yeni bir tercih olarak görülmesine yol açmıştır (McBride, 2018).

İtalya’da erken seçim kısa bir süre önce değiştirilen Rosatellum’un koşullarına göre gerçekleştirilmiştir. Son seçim sistemi değişikliği olan Rosatellum, herhangi bir siyasi partinin tek başına iktidar olma şansını azaltmıştır. Yeni düzenlemeye göre Cumhuriyet Senatosu ve Milletvekili Meclisi’nde çoğunluğa ulaşabilmek için bir siyasi partinin yüzde 40 oy oranına ulaşması gerekmektedir. Belirlenen bu yüksek oranı nedeniyle partiler seçim öncesi ittifak kurma yoluna gitmek zorunda kalmıştır. Nitekim Merkez-sol ittifakta Demokrat Parti, Daha Fazla Avrupa, Birlikte Liste ve Popüler Şehir partileri yer alırken; merkez-sağ ittifakta Haydi İtalya, Kuzey Ligi, İtalya’nın Kardeşleri ve Biz İtalya partileri konumlanmıştır (Beşer ve Eliaçık, 2018, s. 3).

Tablo 1: 4 Mart Seçimleri Öncesi İtalya’da Parti İttifakları

	Merkez-Sol İttifak	Merkez-Sağ İttifak
İttifak Lideri	Matteo Renzi Demokrat Parti	Silvio Berlusconi Haydi İtalya
İttifakta Bulunan Partiler	Daha Fazla Avrupa Birlikte Liste Popüler Şehir	Kuzey Ligi İtalya’nın Kardeşleri Biz İtalya

Kaynak: Beşer ve Eliaçık, 2018: 2.

İtalya’da yaklaşık 51 milyon kayıtlı seçmen, 20 seçim bölgesinde oy kullanmıştır. İtalya’da oy kullanma yaşı Temsilciler Meclisi için 18, Cumhuriyet Senatosu içinse 25 yaşını doldurmuş vatandaşları kapsamaktadır. Bu oylar Milletvekili Meclisi’nin 618 üyesini, Cumhuriyet Senatosu’nun 309 üyesini belirlemiştir (Hürriyet, 2018). Bu seçimler, İtalya’nın siyasal görünümünde önemli değişikliklere neden olurken, seçim sonucunda hiçbir parti veya ittifak tek başına hükümeti kuracak çoğunluğa erişememiştir.

8 Mart 2018’de gerçekleşen seçimlerde iktidardaki koalisyonu oluşturan merkez sol ittifak önemli oranda oy kaybetmiştir. Nitekim seçim sonucunda oluşan yeni dengede, parlamentoda sandalyesi bulunan bloklar arasında merkez sol üçüncü sıraya gerilemiştir. Merkez sol ittifakının ana partisi olan Demokrat Parti (PD) yüzde 18,72’lik oyuyla 86 sandalyenin sahibi olmuştur. Böylece merkez sol ittifakının Milletvekili Meclisi’ndeki toplam sandalye sayısı 345’den 112’ye, Cumhuriyet Senatosu’nda ise 123’den 57’ye düşmüştür (Çolak, 2018). Demokrat Parti’nin oy kaybının nedenleri arasında parti lideri Renzi’nin 2018 seçimi öncesinde Beş Yıldız Hareketi’nin yükselişini engellemek için getirdiği sistemin etkili olduğu bilinmektedir. İnsel’e göre Renzi’nin yapmış olduğu seçim mühendisliği işe yaramamış, yeni sistemden en çok kendi partisi oy kaybetmiştir (İnsel, 2018).

Seçimin beklenmeyen sonuçlarından bir diğeri merkez sağ ittifakı içerisindeki Kuzey Ligi’nin yükselişidir. Merkez sağ ittifakı seçimlerde toplamda %37 oy oranına ulaşarak seçimi

birinci olarak tamamlamıştır. Merkez sağın bu başarısının yanında ittifak lideri olarak kabul edilen Silvio Berlusconi yerine Salvini'nin liderliğinin ön plana çıkması, seçimin şaşırtıcı sonuçlarından birisidir. Milletvekili Meclisi'nde Haydi İtalya yüzde 14,01 oyla 59, Matteo Salvini'nin liderliğindeki aşırı sağcı Lig Partisi ise yüzde 17,37 oyla 73 sandalye kazanmıştır. Böylece Salvini merkez-sağ bloğunun yeni lideri olma potansiyelini yakalamıştır (Beşer ve Eliaçık, 2018, s.2).

2013 seçimlerini birinci olarak tamamlayan Beş Yıldız Hareketi'nin bu seçimlerde de kazandığı başarı, seçimin bir diğer önemli sonucu olmuştur. Bir tepki hareketi olarak kendisini adlandıran M5S, 2013'deki başarısının ardından 2016 yerel seçimlerinde başkent Roma ve Torino gibi önemli kentlerin belediye başkanlıklarını da kazanmıştır. Hareket, 2018 seçimlerinde Milletvekili Meclisi'nde 221, Cumhuriyet Senatosu'nda 112 kişi ile temsil edilmiştir. Sistem karşıtı siyasetiyle ve ittifaklar karşındaki mücadelesiyle M5S böylece hem Temsilciler Meclisi'nde hem de Cumhuriyet Senatosu'nda tek başına en büyük parti olmuştur (Göker, 2019).

Sonuç

Siyasal sistemler, toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini göre tarihsel süreç içerisinde değişimler geçirerek varlığını sürdürmektedir. Bu değişimlerden biri de seçim sistemlerine yöneliktir. Seçim sistemleri ülkelerin demokrasi düzeylerini etkileyen önemli faktörlerden biridir. Nitekim günümüzde demokrasi denildiğinde ilk seçimlerden bahsedilmektedir. Fakat bir ülkenin demokratik ilkelere uygun olarak yönetilmesi sadece seçimler ile sağlanabilen bir durum değildir.

İtalya'da siyasi sistemin tekrar eden krizlerle karşılaşmasında, hükümetlerin Milletvekili Meclisi'nden güvenoyu alması zorunluluğu ve siyasi partilerin mecliste temsil edilebilmesi için belirlenen seçim barajını geçmesi gerekliliği önemli rol oynamaktadır. İtalya'da seçimlerde birinciliği kazanan fakat mecliste çoğunluğu sağlayamayan partiler güvenoyu alabilmek için diğer partiler ile koalisyon arayışına girmektedir. Bu durum İtalya'da koalisyonlu bir hükümet yapısının oluşmasına neden olurken, seçim öncesinde çeşitli ittifakların kurmasına yol açmaktadır. Parlamenter sistemin uygulandığı ülkelerde seçim kanunlarında seçim barajı düşük ise partiler mecliste temsil edilebilmek için ittifak kurmak yerine bağımsız olarak seçimlere katılabilmektedir. Fakat barajın yüksek olduğu durumlarda oy oranı az olan partiler koalisyon dinamiklerinde belirleyici olabilmek için büyük partilerin ittifaklarına katılmayı tercih etmektedir (Lijpart, 2012, s.106). İtalya'da hem seçim öncesi hem de seçim sonrası partiler arasındaki uzlaşmalar, İtalya'yı ittifaklar ve koalisyonların hâkim olduğu bir sistem haline getirmiştir.

İtalya siyasi sisteminin krizlerinin en önemli sebebi ise yapılan seçim sistemi reformlarının istikrarlı bir hükümeti sağlamada başarılı olamamasıdır. İtalya'da 1993 sonrası seçim sistemi reformlarının yönetimde istikrar ilkesinin sağlanamadığı görülmektedir. Seçim öncesi ittifaklar ve sonrasındaki koalisyonlar ise toplumun farklı kesimlerinin temsil edilmesiyle birlikte temsilde adalet ilkesinin uygulamaya geçirilmektedir. 2017 yılında yapılan değişiklikte koalisyonlu ve ittifaklı yapıyı değiştirememiştir.

8 Mart 2018'de gerçekleşen parlamento seçimleri, İtalya'nın siyasi görünümünde önemli değişikliklere yol açmıştır. İtalya'da seçim sonucunun ardından iki durum üzerinde durulmuştur. Bunlardan ilki merkez sol ittifakında görünen ciddi oy düşüşü ikincisi ise seçime tek başına katılan Beş Yıldız Hareketleri ve merkez sağ ittifakında yer alan Kuzey Ligi'nin oy oranlarındaki artıştır. İttifak sistemine karşı bağımsız seçime katılan bir partinin başarılı olması durumu sistemdeki parti yapısını etkilemiş; Kuzey Ligi'nin yükselişi ise ittifaklar içerisinde güç dengesini değiştirmiştir (abgm.adalet.gov.tr, 2018).

İtalya siyasal sisteminde görünen krizlerin nedenleri arasında siyasal yapının parçalanmış olması, coğrafi konumu dolayısıyla sürekli karşı karşıya kaldığı göçmen krizleri ve ekonomik bunalımlar yer almaktadır. Makale kapsamında bu nedenlerden, siyasal yapının parçalı olması seçim sistemleri üzerinden açıklanmıştır. Çünkü bu değişkenin diğer nedenleri de etkileyici bir özelliği bulunmaktadır. Makalede seçim sistemleri ile siyasal parti ittifakları arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Makalenin araştırma sorusunun kapsamında yer almadığı için hükümet sistemi ve koalisyonlu yapı arasındaki ilişki detaylı incelenmemiştir.

Makalede ulaşılan önemli sonuçlardan bir diğeri başkanlık sisteminin uygulandığı ülkelerde sıklıkla rastlanan seçim öncesi ittifakların, parlamenter sistemin uygulandığı İtalya’da da görülmesidir. İtalya’da seçim baraj düşük olmasına rağmen seçim ittifakları sıkça yaşanmaktadır. Bu durumun temel nedeni İtalya’nın siyasal ve sosyal yapısında görünen biopolar zıtlık özelliğidir. Seçim sistemi reformlarının İtalya’da seçim sistemi değişikliklerinin siyasal partilerin ittifaklarına son vermemesinde ülkenin siyasal kültürü ve toplumsal yapısı etkilidir. Seçim öncesi ittifaklar her ne kadar uzlaşmaya dayalı bir siyasal kültürü geliştirse de, hükümet kurma alternatiflerini tartışmaya açarak partiler arasında siyasal yetkinin paylaşılması sorununa neden olmaktadır. Parlamenter sistemde sıklıkla ortaya çıkan koalisyonlu yapı, İtalya’da seçim öncesi ittifaklarla da birleşerek kendine özgü bir siyasal sistemi ortaya çıkarmıştır.

Kaynakça

- Aljazeera (2019). <http://www.Aljazeera.Com.Tr/Ulke-Profil/Ulke-Profil-İtalya>, .
“İtalya Ülke Profili”, Erişim tarihi: 4.11.2019,
- Arıkan, C. ve Altınsu, O. (2018). Yönetimde istikrar arayışı ekseninde İtalya’nın seçim sistemi reformları, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(2). 607-630.
- Arısoy, A. (2010). İtalya’da kuzey bölgeselciliği ve Kuzey Ligi Hareketi, *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 26-44.
- Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü (2018), *İtalya seçimleri: sandıktan merkez sağ ittifakı çıktı*, Erişim tarihi: 25.11.2019
<http://www.abgm.adalet.gov.tr/duyuru/2018/mart/05.03.2018.html>.
- Başçıl, H. (2019). *Krizler ve seçimler: İtalya M5S örneği*, Erişim tarihi: 14.11.2019.
<http://gelenekvegelecek.com/krizler-ve-secimler-italya-m5s-ornegi-1-haluk-bascil/>
- Beşer, M. E. ve Eliaçık, Z. (2018). Perspektif: genel seçimlerin ardından koalisyon İtalya’ya neler getirecek?, 194, *SETA Perspektif*, Ankara.
- Bilgin, M. (2011). *Çeşitli ülke anayasalarında seçimlere ilişkin hükümler*, Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları.
- Bilotta, N. (2017). Italy’s new election law: a primer, Erişim tarihi: 16.06.2016
<https://globalriskinsights.com/2017/11/italy-rosatellum-bis-primer/>.
- Calingaert, M (2008). Italy’s choice: reform or stagnation, *Current History* (107)707, 105-111.
- Chiaromonte, A. ve D’Alimonte, R. (2018). The new Italian electoral system and its effects on strategic coordination and disproportionality, *Italian Political Science*, 13(1), 8- 18.
- Çolak, E. (2018). *Sistem kurbanı İtalya istikrara hasret*, Erişim tarihi: 14.11.2019,
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/sistem-kurbani-italya-istikrara-hasret/1080974>.
- Dünya(2019). *İtalya’da Rosatellum 2.0 kabul edildi*, <https://www.dunya.com/dunya/italyada-rosatellum-20-kabul-edildi-haberi-388248>, , Erişim tarihi: 25.11.2019
- Eren, S. (2019). Popülizmin İtalyan tonu: kurucu üye hakkında 8 soru-8 cevap, Erişim tarihi: 30.12.2019, https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?ust_id=3352&id=3384.

- Fabbrini, S. (2009). The transformation of Italian democracy, *Bulletin Of ItalianPolitics*1(1), 29-47.
- Fusaro, C. (2009). Party system developments and electoral legislation in Italy (1948-2009), *Bulletin of Italian Politics*, 1(1), 49-68.
- Göker, B. (2018).“İtalya’daki seçim sonuçlarını bir de böyle okuyun”, Erişim tarihi: 14.11.2019, <https://Odatv.Com/İtalyadaki-Secim-Sonuclarini-Bir-De-Boyle-Okuyun-06031850.Html>.
- Gözler, K. (2013). *Anayasa hukukunun genel esasları*, İstanbul: Ekin Yayınları.
- Habertürk (2020). <https://www.haberturk.com/italya-da-parlamenter-sayisini-azaltan-yasa-kabul-edildi-2529149>, “İtalya’da parlamenter sayısını azaltan yasa kabul edildi”, Erişim tarihi: 25.09.2020
- <http://www.Mfa.Gov.Tr/İtalya-Siyasi-Gorunumu.Tr.Mfa>. “İtalya’nın Siyasi Görünümü”, Erişim tarihi: 11.11.2019,
- Hürriyet (2018), *İtalya’da kritik seçim başladı*, Erişim tarihi: 11.11.2019, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/italyada-kritik-secim-basladi-40760389>.
- İnsel, A. (2018). *İtalya’da seçim sonuçlarının anlamı*, Erişim tarihi: 30.12.2019, <https://www.youtube.com/watch?v=NnKCUY7QIAQ>.
- İtalya Anayasası, Erişim tarihi 14.12.2019. <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/10-%C4%B0TALYA%20319-354.pdf>
- Juliana, E. (2018). *Mattarellum, Porcellum’, Rosatellum’...*, Erişim tarihi: 12.06.2020 <https://www.lavanguardia.com/internacional/20180228/441135190144/italia-ley-electoral-elecciones.html>.
- Katz, R.S. (2005). Why are there so many (or so few) electoral reforms, MichaelGallagher and Paul Mitchell(ed.), *The politics of electoral systems*, Oxford University Press, 57-79.
- Koçak, Z. (2018). İtalya’da ya koalisyon ya erken seçim, Erişim tarihi: 25. 11. 2019, <http://p24blog.org/yazarlar/2918/italya-da-ya-koalisyon-ya-erken-secim>.
- Lijphart, A. (2012) *Patterns of democracy government forms and performance in thirty-six countries*, London: Yale University Press.
- Lijphart, A. (2014). *Demokrasi modelleri otuz altı ülkede yönetim biçimleri ve performansları* (Güneş Ayas ve Utku Umut Bulsu, Çev.), İstanbul: İthaki Yayınları.
- McBride, J. (2018), What tok now about Italy’s 2018 elections , Erişim tarihi: 12.06.2020 <https://www.cfr.org/background/what-know-about-italys-2018-elections>.
- Miş, N. ve Duran, H. (2018). *Seçim İttifakları*, 232, *SETA Analiz*. Erişim tarihi: 11.06.2020,<https://setav.org/assets/uploads/2018/02/232.-SEC%CC%A7I%CC%87M-I%CC%87TTI%CC%87FAKLARI.pdf>.
- Örs, S. (1953). İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra bazı anayasalara göre cumhurbaşkanları, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 271- 303.
- Özbudun, E. (2000). Seçim sistemleri ve Türkiye Erişim tarihi: 25.11.2019 <http://www.ankara.edu.tr/law/fdesgisi/10ergun>.
- Renwick, A. (2011) The Personalization of ElectoralSystems: Theory and EuropeanEviden, *ECPR General Conference*, University of Reykjavik,Iceland.Erişim tarihi: 15.06.2020.[http://www.electoralsystemchanges.eu/Files/media/MEDIA_190/FILE/Renwick_and_Pilet,_Personalization_of_Electoral_Systems_\(ECPR_2011\).pdf](http://www.electoralsystemchanges.eu/Files/media/MEDIA_190/FILE/Renwick_and_Pilet,_Personalization_of_Electoral_Systems_(ECPR_2011).pdf).
- Roberto D’ Alimonte (2005). Italy: A Case of fragmented bipolarism, Michael Gallagher and Paul Mitchell (Ed), *The politics of electoral systems*, Oxford University Press, 253-277.
- Solak, M. (2017), İstikrarsız hükümetler ve sürekli reform arayışı: İtalya’da parlamenter sistem, Gökçimen, S. (ed.), *Karşılaştırmalı hükümet sistemleri: parlamenter sistem*, Ankara: TBMM Basımevi.

- Türk, H. S. (2006). Seçim, seçim sistemleri ve anayasal tercihi, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 23, 75-112.
- Türker, M. (2002). “İtalya yönetim sistemi”, Erişim tarihi: 25.11.2019
[Http://www.arem.Gov.Tr/Proje/Yonetim/Dunyada_Kamu_Yon/İtalya.Pdf](http://www.arem.gov.tr/Proje/Yonetim/Dunyada_Kamu_Yon/Italya.Pdf).